

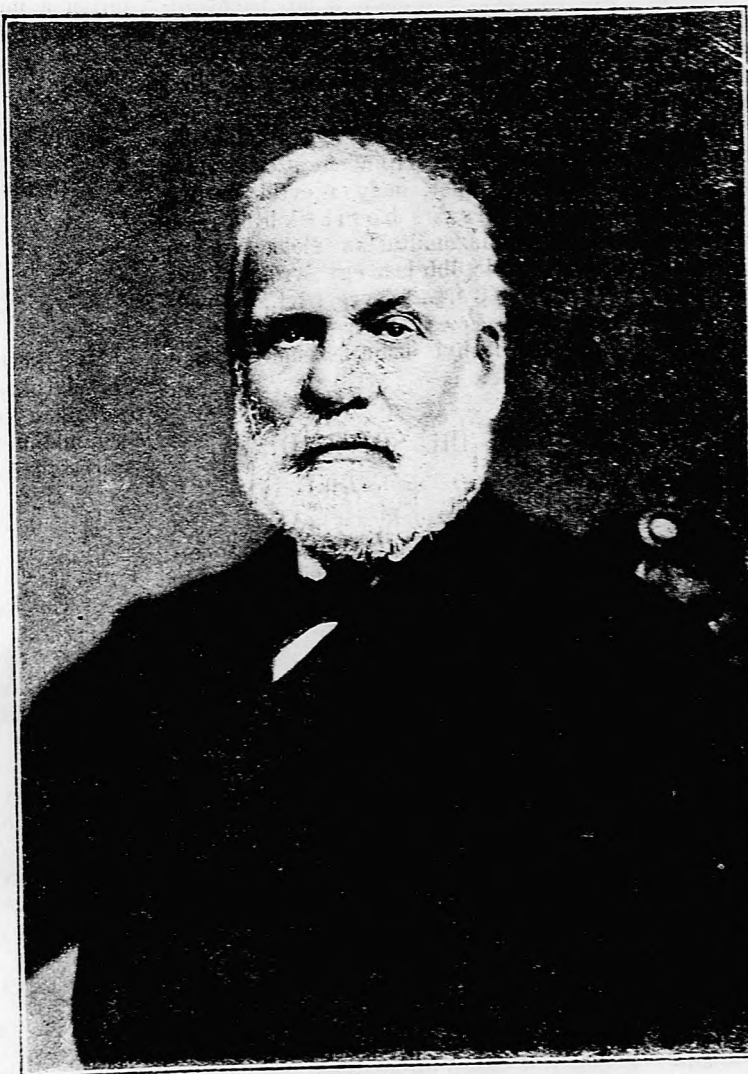
Hunfalvy Pál.

Egyik megdöbbentő haláleset után, a másik út rést nagyjaink között, könnyörtelenül gyors egymás-utánban. Csiky Gergely és Wenczel Gusztáv dr. után, már Hunfalvy Pál is siri ágyában pihen. A koros aggastyán és tudós élete fonálát éppen addig engedte tartani a végzet, míg az ő legsajátabb alkotása az ethnografiai társaság, akadémiai tagságának ötvenéves fordulóján ünnepelhette érdemeit és reá alig két nap múltán, minden előtte erő testi baj nélkül, a vasárnapról hétfőre virradó éjjelen elhunyt, készületlenül találva e csapás nemcsak a magyar tudományos világot, de mélyen lesújtott özvegyét is.

Hunfalvy legutolsó ünnepeltetésének órájában, az Akadémia termében, e nagybecsű sejtelmes és előérzetes hangú szavakat mondá: A hosszú élet Istennek az ajándéka és a kinek eme nagybecsű ajándék jutott és azt haszontalanságokkal elfecsérli, nem érdemes erre az ajándékra. A ki pedig valami hasznos munkával tölti idejét, az kötelességét teljesítette. Mert munkálkodni kell minden embernek. Ha azután munkájának ő maga is látja hasznát és mások is elismerik, akkor sem mindig az ő saját érdeme az, hanem sokszor külső körülmények eredménye. — Én, ha meghalok, azzal a tudattal csukom le szememet, hogy a tudományok mindamaz ágaiban, a melyekben működtem, utódokat hagyok magam után.

Ez volt az ő szellemi végrendelete és Magyarország fiatal tudósai véssék

szívükbe ez igaz ember szavait, kinek helyét nagyon sokáig csak művei fogják pótolhatni, mert a nyolczvanegy éves tudós élete a tudományos buvárkodás és munkásság folytonos láncolata volt.

Hunfalvy Pál†

Hunfalvy Pál, tudvalegőleg a szepesi Nagy-Szalókon látta meg először a napvilágot és ugyanott végzé is a lelemi iskoláit: de szegénysorsu szülői nem küldhették magasabb iskolába, habár

nagy hajlama volt a tanulásra. A tanulni vágyó gyermek a lelkész től könyveket kért és azokat mohón olvasta. Midőn a lelkész látta, hogy a fiu önjerején mily vasszorgalommal tanul, ő volt az, ki további iskoláztatását lehetővé tette. Késmárkon az ottani liceumban majd Miskolczon az evangélikus iskolában kitünő sikerrel végezte tanulmányait s azután nevelőnek ment, a Podmaniczky-családdhoz. Armin s a volt intendáns Frigyes báró voltak tanítványai. 1838-ban az akkor szokásos jurátusi gyakorlat után a pesti ítélőtáblánál letétén az ügyvédi vizsgát, 1842-ben Kézmárkra hívták meg jogtanárnak, a hol egész 1848-ig működött. Életének ezen első szakában is figyelemre méltó irodalmi tevékenységet fejtett ki Hunfalvy Pál, ugy hogy már 1841-ben az akadémia s 1842-ben a Kisfaludy-társaság választotta meg tagjának.

A negyvenes évek vége felé nagyobb hullámokat vert politikai életben Hunfalvy is tevékeny részt vett. 1848-ban követnek jött fel Pestre, s a képviselőház gyűlésein Debreczenben is részt vett, egész Szegeden történt föl-oszlásáig. Allandoan a békepárt híve volt, s az „Esti Lapok“-ban többször fölszó-lalt.

A szabadságharc lezajlása után Budapesten mint író és az akadémia könyvtárnoka nagyszámú és sokféle tárgyú irodalmi működésben vett részt. Fordított Plátóból is, s ezután mind jobban és jobban az összehasonító nyelvészetre adta magát, mely nevének csakhamar országos hírt szerzett. Még Reguly is, az ismert tudós, vogul útjából szerzett tudományos kin-

csei földolgozására is Hunfalvyt kérte meg. Egymásután adta ki Hunfalvy e tárgyra vonatkozó dolgozatait „A vogul teremtés mondáját“, mely a vogulokról az első irodalmi munka Európában. Csakhamar ezután a „Finn olvásmányok“ és a „Vogul föld és népe“ jelentek meg tőle.

A tudományos magyar nyelvészet megalapítása volt Hunfalvy célja és lett érdeme. A harc, melyet a fin-ugor rokonság mellett folytatott, egész napjainkig benyul és rendkívül sok tudományos eredményt hozott napvilágra. A Magyar nyelvészet és az ő általa szerkesztett Nyelvtudományi közlemények lassankint iskolát alapított. Ujabbán azonban mindinkább előtérbe lépett Hunfalvy irodalmi egyéniségében az etnograf, ki a nyelv mellett a néprajzi sajátosságokat is különös figyelmére méltatja. Irodalmi működésének koronája az 1876-ban megjelent Magyarországnak ethnografiája című dolgozata, melyben a hazánkban lakó néptörzsek eredetét, számos meglepő és új állítással vizsgálja. Ama kérdések közül, melyek a kontroverziák egész tömegét vonták maguk után, különösen a székelyek eredetéről szóló tanulmányai és a románok eredetéről szóló dolgozatai voltak.

Különösen az utóbbiról német nyelvű dolgozatokat is irt. A halál megszakasztotta nagy munkájának, a románok történetének folytatását, melyben már Nagy Lajos koráig haladt.

Az „Ország-Világ“ karácsonyfája.

Benedek Elek, az „Ország-Világ“ szerkesztője, ez évben is gyönyörű karácsonyfát állított olvasóinak. Tavaly, a mint talán az olvasók még emlékeznek, száz szerkesztő arcképét és azok dolgozatát adta ki egy óriási nagy számban, az idén pedig a Petőfi-társaság 60 tagjának arcképét, azok dolgozatát és nevükálírását közli a rendkívül díszes karácsonyi számban, melyhez foghatót még nálunk nem adtak ugy a terjedelmet, mint a kiállítás díszességét illetőleg.

Alább közlünk néhány mutatványt a nagyérdemű ünnepi számból, a szerkesztő engedelméből, a szám megjelenésével egyidőben, itt azonban nem álljuk meg, hogy részletesebben is be ne számoljunk e szám tartalmával.

Az összesen 40 oldalra terjedő szám színes borítékba van foglalva s a borítékon Petőfiné arcképe látható Roskovits Ignác rajzában. Bent a lapban az első oldalon Petőfi egész oldalt elfoglaló arcképe van, a leghitelesebb arckép a Petőfi-társaság ereklje gyűjteményéből. Ugyane gyűjteményből van még Petőfi egy versének fényképi lenyomata, továbbá Petőfinének az a nyilat-

kozata, melyben másodszori férjhezmenése előtt kijelenti az egyház kívánságára, hogy Petőfi halála kétségtelen. Szép tollrajz mutatja be a nagy költő egyszerű szülőházát is.

Megemlítve, hogy a Petőfi-társaság majdnem minden tagja irt valami verset, vagy prózai dolgozatot e számba, még mindig nem számoltunk be az ünnepi számmal.

Mintegy tizenöt szebbnél szebb festmény-másolat díszíti e számot, csupa magyar festőtől, s ezenkívül egy nagyszabású műmelléklet is van csatolva (körülbelül lapmellékletünk négyszeres nagyságában) Benczur Gyulától. A megkapóan bájos festmény címe: XIV. Lajos és Dubarry grófnő, s Kozmata fénynyomó intézetét dicséri a pompás kivitel.

A minden tekintetben becses szám ára nem előfizetőknek 50 kr., de az újévkor belépő előfizetők is ingyen kapják meg, sőt, mint a lap jelentéséből olvassuk, az újévkor belépő előfizetők is ingyen kapják meg az ez évben megjelent hat műmellékletet is, mind kiválóbb magyar festőktől.

Valóban olvasóinknak nem ajánlhatjuk elég melegen a kitünően szerkesztett képes hetilapot, mely újévtől kezdve állandóan díszes borítékban jelen meg s mindazonáltal az előfizetési ára két firttal olcsóbb lesz egy évre, vagyis: egész évre 8 firt., félévre 4 firt., negyedévre 2 firt és egy óra 70 kr.

A karácsonyi szám szemelvényei a következők:

Az én spiczlim.

Irta: Teleki Sándor.

Nem irhatom én le azt az érzést, azt a lelki állapotot, melyet éreztem, mikor tizenyolcz esztendei száműzetés után haza jöttem. Nagy volt nekem a carapatria és kicsiny a világ. A földgömbnek a Gellért-hegy volt az alapja. Budapest a világ közepe, hol még a gyerekek is magyarul beszélnek, holott olyan hosszú, de hosszú idő alatt az idegenben még a tudósok sem értették az én drága anyám nyelvét, s itt a hordár is az utca sarkon azt mondja hogy: tessék.

Messze jártam, másutt is volt jó dolgom. Hej de szívem csak azt mondja: jobb itthon.

*

Mint Hazafi Véray János mondja: este érkeztem Pestre. A nemzeti szállodába szálltam. Az idő nyirkos, ködös volt; apró cseppekben permetélt sűrűen az eső, fanyarul fujt a téli szél. Eszembe jutott London s megborzadtam. Mig szobámat fűtötték, lementem szivart venni. Az utcán egy jól táplált zömök, vaskos urral találkozom, ki dülesztett meredt szemekkel rám néz,

bámulva, meglepetve tetőtől talpig vizsgál hosszasan, élembe kerül. Bemelegyek a szivar-boltba, utánnam jön s egy két krajczáros szivart kér, de nem gyujt rá, engem fürkész, szimatol.

Hát már itthon is? — gondolom. Nem volt elég tizenyolcz esztendeig az emigrációban. Nincsen két órája, hogy megérkeztem s már nyomomon a spiczli.

Kijöttem a boltból, a spiczli utánam, a nemzeti szálloda udvarán keresztül az aranykéz utcába, a Vadászkiirt mellett el, az Angol királyné udvarán át a vigadó elé. A spiczli mindenütt hajt reám.

Elfogott a méreg, s megvillant agyamba nagy száma azon gazembereknek, kik olyan hosszú ideig kémkedtek felettem.

Mérgem dühhé vált, a bosszu vágy elfogott, felkerültem a Dorottya-utcára, bementem egy esztergályos boltba s megvettem a legvastagabb görcsös somfa botot. Elszántan gondolám: jöjjön a minek jönni kell, isten neki de agyom ütöm.

* * *

Az akadémia palotáján tul megfordulok. A spiczli hűségesen követ. A „Szevillia borbélyban“ éneklí a kar.

Az utcán senki,
Kit láthatni;
Magunkra vagyunk
S fogunk lenni.

Mi is kettős magányosságban voltunk. Jól marokra fogom a somfa botot, rá czélzok a koponyájára s abban a perczen, midőn felemelem karomat, hogy rá nyirettyűzzek a halantékára, megszólal:

— Hát kedves méltóságos komám uram nem esmér?

— Nem én, kedves drága komám uram.

— Én vagyok Kaczvinszky, a színész.

— De jó, hogy megszólalt kedves komám uram, mert látja, sohasem állott az agyon ütéshez olyan közel, mint éppen most.

— Istenem, de örvendek, hogy láthatom. Egymás keblére borulánk és zokogánk örömkönyveket. Elmentünk vacsorálni a Komlóba és inter pocula, kvaterkázva beszélünk sokat az én kedves kis kereszt-lányomról, a ki nem volt már akkor — „mai csirke.“

A karácsonyfa.

Miért, hogy épen a fenyőág
Van feldíszítve fényesen?
Mért, hogy reája száll az áldás
A fény, e béke — ünnepen?

A messiásnak jászolánál
Nem zöldült illatos fenyű...
A pásztoroknak áldozatja
Oly áldott, olyan egyszerű.

A vén királyok hódolása
Oly fényes — ámde nincs
Nyoma az örökzöld galyaknak.
Mióta száll rá annyi kincs?

Mióta őrzi fejedelmi
Fény? — (Vagy a gyermek mosolya
Nem fényesebb e koronánál?)
Dicsőbb annál nem volt soha.

... Monda az Ur ő angyalának:
„Fácskát keres én Gáborom,
Mely iju legyen illatteljes
És zöldelő mindenkoron.

Törjön az égre mint nyár szál,
Ága kitárt karu legyen,
S ami fő: szenvedéseire
Tanitson enyhén, szeliden...

Elméne Gábor s megtalálta
Bérczeknek szirtes homlokán
Sziklába vájva égre törve
S karját kitárva azután.

Minden levél — egy zöld töviske,
Amely szur, ámde nem sebez:
Illata gyógyít, — a megváltó
Életének élőképe ez!

Óh áldjátok meg azt a galyat,
A bus, az örökzöld fenyűt.
Ég adja, hogy amit jelképez:
A béke mindenik szívéhez
Elérjen, s áldjon mindenütt!

Váradi Antal.

Nézek a szemedbe.

Nézek a szemedbe,
Gyönyörű szemedbe,
S találd ki, galambom:
Mit látok én benne?
Mintha egy mély forrás
Kék vizébe néznék:
Egyebet se látok,
Csak a magam képét.

Beh jó, hogy a lélek
Tükröi a szemek!
Legalább igazán
Látom szerelmedet;
Látom, hogy mindig csak
Én vagyok lelkedben.
— Áldjon meg az isten,
Hogy úgy szeretsz engem!

Jakab Ödön.

Az öreg Dávid elbeszélése.

Ita: Beresényi Béla.

Napok óta kiabál rám íróasztalomról
a Szana Tamás körlevele:

Az „Ország-Világ“ érdemes szerkesztője megismerteti közönségével a Petőfi-társaság tagjait, azért hát küldje be mindenki a fotografiáját meg egy rövid dolgozatot. Egészen egyszerű s nagyon könnyű dolog, s híres ember lesz az ember. . . Beküldeni az arcképet könnyű, valamit írni szintén nem nehéz; de hogy rövid legyen, az már nehezebb.

Majdnem olyan ez, mint a Kóczán pályázat. . . Írjak rövidet, mikor az én fejemben csupa 3. 4. 2. felvonásos drámák fülednek már évek óta vegyesen vigjáték- és népszínművel s a legkisebb

közülök egy-egy felvonásos dramolet, mely néhány hét előtt csirázott ki.

Ezekből nem lehet rövid dolgozatot csinálni.

Napokon keresztül mind azon töprenkedtem: mit írjak rövidet? . . .

A feleségem minden reggel, minden délben, minden este azzal köszönt:

— Tisztel Szana Tamás!

Jó, jó! . . . mormogám . . . s elkomorodom, mert a mi tárgy felöltik a fejemben, mind hosszú . . . hosszú . . . nagyon hosszú! . . .

Muzsák adjatok egy rövidet! . . . Ezzel a könyörgéssel járok az utcán, s támolygok a színház udvarára.

Ott találom a rendes pezsgő életet, hallom a vidám kacagást. . . Látom, mint képződik külön udvar a körül, a ki sikerekben uszik, s mint marad magára, a kit a repertoír habjai pár hétre szárazra tettek. Mint tartja magasra szép büszke fejét a Jelen, s hogy lógatja alá elmerülve a Mult. Pedig hajdan, még 15 év előtt is rettegett hatalom volt, s ma . . .

Vagy a kinek taligája egykor megfeneklett a sárban, ma diadalszekeren áll mint egy fia Caesar, s megse látja azt, a ki a taligának neki feszítette vállát, hogy kilódtítsa abból a kátyúból.

Heureka! . . . Erről lehet írni hosszadán, is röviden is. Mennyi részlet, mennyi árnyalat, s vonzó is lesz, mert az olvasók mindig szeretnek hallani kedvenceikről. . .

Igen ám; de ha találoán akarsz írni, kiteszed magad a megvetésnek.

Elcsüggedve telepedtem le egyik zöld lóczára . . . s néztem az udvari hollót. Kees nélkül, bántó ütemekben ugrált a kapu felé, a Császár Imre neufoulandja utána czammogott.

Egyszerre nyílik a kapu, s a holló elkezd káromni, a nagy kutya pedig böffenteni mélyen, fenyegetően.

Egy szörnyű rongyos ember lépett be. Fején összetörött czylinder, a nyakában egy fakó Peliszier, alatta egy hosszú rongyos Hawelock, feltűrt rongyos nadrág, s spárgával átkötözött cipők.

A kacagás, a vidám beszéd elnémult. Mindenki érezte, hogy készpénzecskeje meg fog fogyni néhány hatossal. Az a rongyos ember egyike annak a parazita-legiónnak, mely a nemzeti színház udvarára jár be élni a mi sátnya termelésünkből. . .

Ott állott a kaputól néhány lépésnyire. Mintha azt mondta volna, ha ki akartok lökni, ne fáradjatok sokat. Azt se mondta Isten jó nap! csak állt egyenesen, mint a ki kérni nem tud, vagy nem akar.

Mikor e furcsa megjelenés fölött még a bánatot keltette némaság uralkodott, még büszkébb poséba vágta magát, s erős — bár a pálinkától kissé megviselt hangon kezdte szavalni:

Ur vagyok mindenkor!

Koplalok ebédkor,
Früstköt nem eszem,
Vacsorakor lefekszem.

Nem parancsolok senkinek!

Oda megyek a hova küldnek! . . .

Csengő kacaj követte e szavakat. Egyszerre körülvették és senki sem sajnálta a pénzt, a mit felé nyújtott. De a rongyos ember csak állott méltóságosan. . .

Utat törtem magamnak a csoporton, s oda léptem eléje:

— Hát kend az Dávid!

— Én vagyok uram! Köszönöm uraim, köszönöm teins asszonyok. . . Nem koldulni jöttem. Ezt az urat keresem.

Régi világbeli ember, a régi színészek szolgája volt. . . Abból az időből, mikor még a prinadonnákat — Pesten is — csak téns asszonyoknak titulálták. No hát ezzel a „téns asszony“-nyal nem ért el valami nagy hatást.

— Engem keres Dávid?

— Igenis.

— Nos hát hogy vagyunk? Régen láttuk egymást.

— Biz annak van vagy 25 eszten-deje uram, de azért meg vagyunk ám. Láthatja, hogy ruhatáram elég gazdag. A két felső alatt, még három különböző rokk volt rajta.

A hogy ezeket gombolgatta, megint pózba vágta magát:

Zsebem ugyan elég van,
De benn semmi sincsen —
Ha pénzemet megszámlálom,
Egy polturám sincsen.

— Na majd lesz Dávid! nem kell busulni. . .

— Nem is busulok én uram. . . Csak el vagyok keseredve. Ezzel leült egy sarokba s bozontos fejét kezére hajtva sirt.

Nagyon megszántam, hiszen valaha nagyon kedveltem ezt az embert. Elröppent ifjúságom emlékei fűztek hozzá. Mikor mint gyalogszínész bevándoroltam az országot, egy társaságnál voltunk. Én irtam a színlapokat, ő hordta szét, s ő mondta el a kritikát, a mit rólunk — tehát rólam is — a n. érd. közönségtől hallott.

— Hát mért van olyan nagyon elkeseredve Dávid?

— A hálátlanság miatt.

— Bolond kend Dávid, ha még kend hálára számít. Hiszen kend tudott valaha Sahakesperből is czitálni. . . Hogy is van csak: az ember jó tetteit. . .

— Vizbe írják . . . vette ki számból a szót.

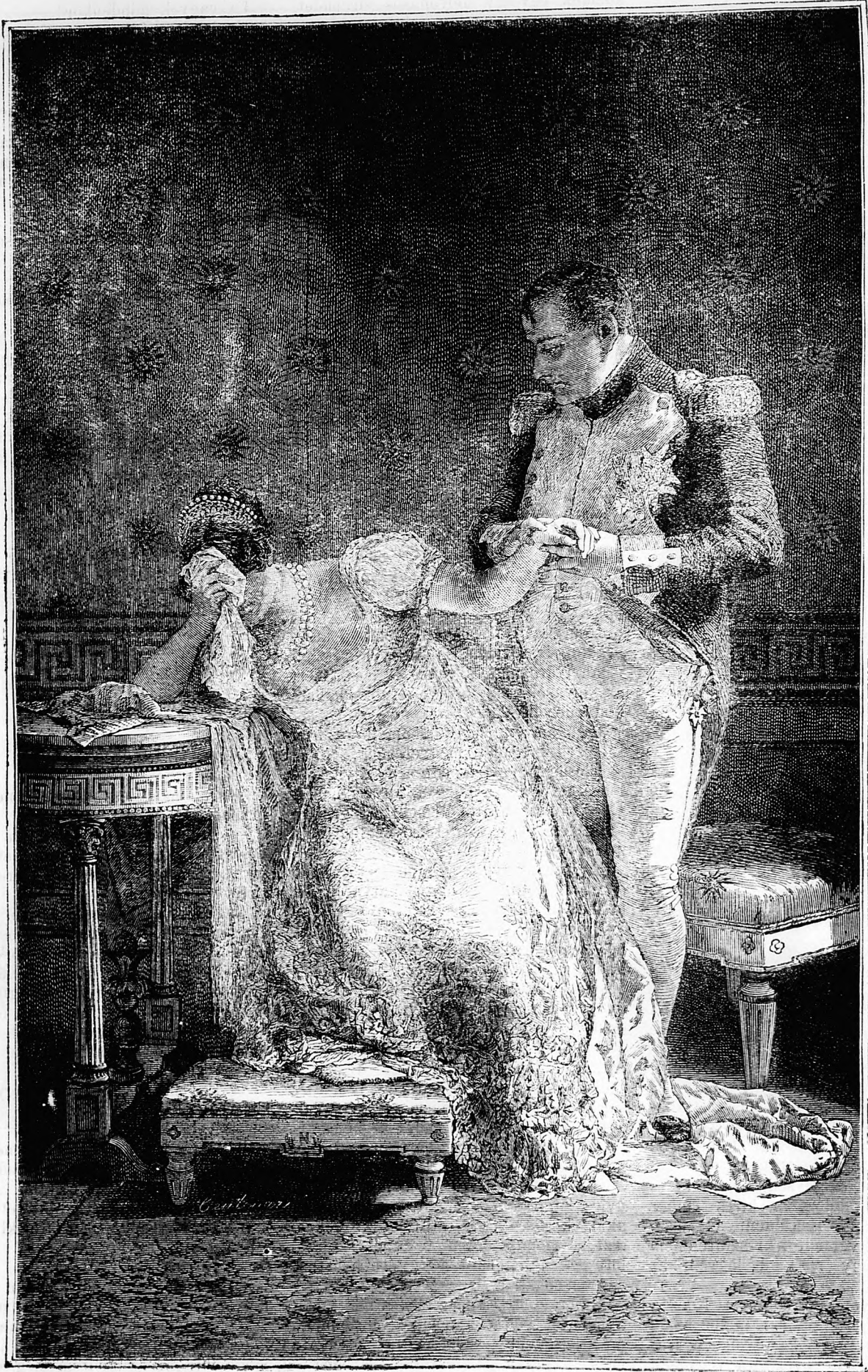
— No hát! . . .

— De azt a mit én azzal a gyerekkel tettem, ércbe kellett volna vésni.

— Akkor hát rosszat tett kend vele.

— Az Isten ugy se! . . . Biz a meglehet, mert én öltém meg az apját.

— Megbolondult Dávid?

Napoleon és Josephine.

kés
ölte
halá
mer
ez a
dig
hat
Jen
—
Hog
vid
H
mor
Sze
azu
tér
is,
emb
mos
meg
min
emb
Föl
—
min
Kez
—
emb
voln
nem
han
a k
a s
volt
E
Sza
tam
Sza
ság
men
lócz
M
gos
azt
—
hát
M
től
—
szo
: :
Dia
hát
az
nak
agy
E
Jen
hát
táb
str
par
E
jöt
dul
hét
kol
egy
kor

— Na hiszen nem fojtottam meg, s kést nem döftem belé. . . De mégis én öltem meg . . . mert én vagyok oka a halálának. . . De mégis jót tettem vele; mert ha az apja akkor meg nem hal, ez a kölyök pusztult volna el, még pedig éhen. Hiszen az ur is megmondhatja. Emlékezzék csak. . . Szalóczi Jenő! . . .

— Emlékszem . . . emlékszem! . . . Hogy is volt csak az a história Dávid!?

Hát elébb vigan volt, aztán meg szomorun volt. Szegény Szalóczi Jenő! Szerettem én azt a fiút nagyon, de azután meggyülöltem jobban. . . Pedig térdemen nőtt fel. Ismertem az apját is, az is jó színész volt, meg nemes ember. Hej abban a világban még más emberek lettek színészek, nem úgy mint most. Szép legények, szép leányok, meg tanult diákos emberek. Nem úgy mint most. Akkor szívesen voltam ilyen emberek szolgája . . . de most. . . Fölhagytam a színészettel.

— Igaza van Dávid! hagyta rá mindent, csakhogy a történehez jussak. Kezdje csak Jenőt.

— Hát hiszen ismerte. Gyönyörű ember volt. Ha meg nem hal, ide jött volna az is. Olyan szerelmes színész nem volt akkor. Szép volt és olyan hangja volt, hogy megreszketett a szíve, a ki hallotta. Keveset tanult, de hisz a színpadon született, színészgyermek volt.

Éppen harmincz esztendeje, hogy Szatmáron játszottunk. Szinlapot hordtam ott is. Volt ott egy uri familia, Szalóczi volt annak is a neve. A nagyságos ur Jenőt el is ismerte rokonának, mert unokatestvére volt az öreg Szalóczi Gábor, a ki színésznek csapott fel.

Mikor először üzent tőlem a nagyságos ur, hogy Jenő menjen oda ebédre, azt mondtam magamban:

— Lám a művészet hatalma! Mert hát Jenő akkor Isten volt Szatmáron.

Mosolyogva hallottam újra az öregtől ezt a színészi terminológiát.

— Az öreg ur szerette, az öreg aszszony kényeztette, a kisasszony pedig . . . oh gyönyörű egy leány, szép mint Dianna! . . . egészen beleőrült. . . De hát titkolni kellett a dolgot, mert hogy az öreg Szalóczi lányát egy komédiásnak adja, az képtelenség volt. Inkább agyonlővi.

Én hordtam a leveleket Margittól Jenőnek, s Jenőtől Margitnak. Mert hát Jenőt ebédre hívogatták, de vizitába nem mehetett oda. Én állottam strázsát is, mikor szabad estéinken a park végén találkoztunk. . .

De hát semmi sem tart örökké. Eljött a virágvasárnap s a társaság mozdult. . . Láttam a bucsuzásukat. Nagyhétfőn volt este. Megölelték, megcsókolták egymást ott előttem. Nem sirt egyik sem. Jenő vidám volt, s a leány komoly, s olyan elszánt, mint mikor

Jókainé lement a pinczébe a kanócot meggyújtani.

— A szigetvári vértanukban ugy-e?

— Abba hát! . . . Nos hát pakoltunk és mentünk. Meg sem állottunk Zágrábig. Ott volt a nyári állomásunk. Hej akkor nagy barátságban voltunk a

láltam. Margit volt. Elszökött utána. Nem jött üres kézzel. Még az este tizezer pengőt adott át Jenőnek. Engem megeskettek, hogy ne szóljak a pénzről, mert ha bajba jön a direktor, kölesön kérne tőlük. Később megtudtam, hogy Margit ezt a pénzt ugy

Bálra készen.

horvátokkal, most hogy Jeruzsálemből jövet oda is bevetődtem, majd kivertek magyar voltomért. Volt pénz bőségesen. Jenő nem is vett lakást, a vendéglőben maradt. Tán a harmadik előadás után lehetett, hogy mikor haza vittem a ruháját, hát a szobában vendéget ta-

vette ki apja fiókjából. Nem is költöttek egy darabig. Bizonyosan félték, hátha érte jönnek. Csak a házasságra gondoltak, s azt meg is csinálták egy hét alatt.

Megtettek akkor a horvátok a magyar színésznek mindent.

Elmult két hét is, de Margitot nem kereste senki. Két hét múlva én kaptam egy levelet a színház dekorátorától. Kibontom, hát egy gyászjelentés volt benne. Szalóczi Adám jelentette abban leányának Margitnak váratlan elhunytát.

Megmutattam nekik. Jenő alig hogy elkomolyodott, Margit pedig elkezdett zokogni. Megsíratta magát. Aztán átölelte férjét s azt kérdezte tőle:

— Szeretsz-e?

Jenő megölelte. . .

No de mit aprózzam? Kezdtünk vigan élni. Mentünk más társasághoz, itt is jártunk Pesten. Mulattunk. Az a félbolond még liberiat is csináltatott nekem, s én a ki csak szinpadon vettem föl liberiat, belebujtam az ő kedveért, meg a Margit kedveért.

Azután elfogyott a pénz, s nyomorogtunk, de azért még nem volt semmi baj. Gyerek is lett. . . fiu, szép mint egy angyal. Oh, soh se hittem volna, hogy ilyen köszívü ember lesz belőle. De hát nagy ur, méltóságos ur most. Bezzeg mikor én hordtam neki enni-valót! Neki is meg az anyjának is. Mert később Jenőke alig hogy hazajárt. De nem is kívántuk már, hogy hazajöjjön. Dühös volt mindig, s durva mint egy kocsis. Oh az a gazember! azt a drága jó angyalt még meg is verte.

S az a szegény asszony türt békeségesen. Ütleget, éhséget, hideget. Csak akkor kezdett szakadozni a szive, mikor megtudta igazán, hogy drágalátos ura hódít jobbra-balra.

De azért nem bírtam rávenni, hogy apjának vagy anyjának írjon. Hogy írjon a halott azoknak, a kik őt eltemették.

Most huszonnyolcz esztendeje éppen, most karácsonykor. Maros-Vásárhelyen voltunk. Ott valahol az Arena-kert körül laktunk egy kis házban, közel a Maroshoz.

Mindig féltem, hogy ez a szegény asszony egyszer a mellire köti azt a gyönyörű kis fiut, s beleugrik abba a mély yizbe. Csak akkor kezdtem fellelegzeni, mikor az a viz befagyott. Rettenetes tél volt. Csak 49-ben volt olyan hideg. Fütünk is kevés volt, s ruháskánk meg alig. Csak éppen, hogy az utczára mehettünk. Én amit kerestem, mind odaadtam a szegény asszonynak.

Szalóczi Jenő vigan élt. Az ifju mágnások kocsi-val várták előadás után, kihordták magukkal a környékre. Ott deklamált, danolt s ivott, mint a spongya.

Közeledett karácsony. Elszorult a szívem. Hisz a szegénység ezen az ünnepen százszorosan szokott az embernek fájni.

Levelet irtam Szatmárra. Leirtam én abban mindent. Azt irtam Szalóczi Adámnak, én vagyok az oka mindennek,

én voltam a lánya kerítője, hát jöjjön el engem agyonvágni; mert én nem mehetek hozzá. Nem jött semmi válasz.

Eljött a karácsony este. Én vettem egy sonkabokát, meg egy czipót s egy fütet fát. . . Ezzel ünnepeltünk egy szál faggyugyertyánál. A kis fiunak is vettem egy kis lovas-katonát. A lófarka füttyülő volt.

Ott fogta az ölemben ülve, én meg meséltem neki a kis Jézusról, a ki most ott didereg Betlehemben, a jászolban. . . . Aztán elénekeltem neki:

Ökör, szamar reája lehelvén,

Míntha mondanák —

Ur és Jézus itt közöttünk fekszik,

Együtt vigadjunk.

A szép Margit, mert még mindig szép volt, kedvesen nézte a fiut, a mint az mosolyogva hallgatta szavamat, nótámat.

Egyszerre csak kocsi állott meg a kapu előtt. Azt hittük Jenőt hozta haza valamelyik uri pajtása. . .

Alig hogy elhangzott a lovak csengetése, beroppant az ajtó. Egy nagy farkasbunda, meg egy rókásmente állott a küszöbön.

Margit felugrott s szivszakgató hangon sikoltott ki két szót:

— Apám! . . . édes anyám! aztán végig terült a kis szoba földjén. Én elkezdtem reszketni, a gyerekek meg az ölemben sívalkodott. . .

Nem sokáig tartott. . . Elcsendesedett a nagyanyja karjai között, a ki sírva, zokogva ölelte magához s gyügyögött neki azon a nyelven, mit a nagyanyák tudnak s az unokák érzene. Margit is magához tért. Ép úgy tartotta őt atyja, mint a kis Zoltánt a nagymama. S annak az öreg embernek is omlott szeméből a könny. Az olvasztotta le bajuszáról, szakálláról a jégcsapokat. De szívéből az én levelem olvasztotta le.

Vigra fordult a mi szomorú karácsonyunk. Az öreg kivágott egy ötvenest, s így kiáltott rám:

— No Dávid, ha nem akarod, hogy agyonvágjalak, hát szaladj: Fát, lámpát, enni-valót, bort, théát meg mindent hozz, de izibe. . .

Ugy repültem, mintha szárnyam nőtt volna. . . Az öreg rakta a tüzet, én a fát hasogattam. A két asszony sürgött-forgott a konyhán, a hol nem volt ilyen tűz, mióta mi járunk körülte.

De Jenőnek nem volt se hire, se hamva. Az öregek nem is kérdezték, tudták, hogy Margitnak panaszkodni kellene s hogy azt nem akarja.

A tele gyomor, meg a jó meleg elnyomott bennünket. . . A kis Zoltánt már lefektette a mámi s ott ült ágya szélén. Az öreg az ablak felé ülve szitta öblös pipáját. Jó gálócsi dohány volt abban, meg az én doboczimban is.

Egyszer én valami kis mulatást halottam az ablaknál.

Megtudtam reggel, hogy Jenő volt. Akkor nem hederítettünk rá.

Tán eloszlottak mellőle a pajtások, s ő is haza kívánkozott. . . A feje tele volt mindig, csak a szive volt üres. Ez estén tán abba is jutott valami. Haza tántorgott. . . Az ablakot világosnak látta, benézett s meglátta az öreg Adám urat, az öreg asszonyt, a kik messze földről jöttek ide számon kérni tőle, a miket elkövetett.

Nem volt ő készen erre a nagy számadásra. . . Ott állott soká, míg a lába nem győzte tartani, aztán leült az ablak alatt levő lóczára. . . Addig bóbiskolt ott, míg elnyomta az álm.

Még reggel is ott volt, ott ült — csonttá fagyva. . .

No hát én öltem meg! Ha én nem irkállok, nem jöttek volna az öregek, s ha azok nem jönnek. . . akkor, tudja már a többi. . .

Az asszonyt, a gyereket felpakolták s elvitték haza. Margit egy év múlva igazán meghalt. Akkor én is megsirattam. A fiu nagyra nőtt, itt van, méltóságos ur és engem nem ismer.

Nos hát ne legyek elkeseredve?

Mig ezt elbészelte, már tizenkét fit volt együtt. Én még megtoldottam valamivel s oda adtam neki.

Rangosan köszönte meg, s mint egy tépett gálya kievezett a kapun.

Örök feltámadás

Feltámadunk, mert nincs halál.
A mint lejár a földi élet,
A láthatatlan tűz: a lélek,
Lobogva más csillagra száll.

Csak az maradt rideg halott,
Ki durva rög volt életében,
Ki nem csüggött a jón, a szépen.
Ki könnyet nem hullatott,

Ki másokért nem szenvedett
Nem hitt, nem égett lelkesedve,
A mindenség teremtő kedve
Annak nem ad több életet.

De kiben láng volt valaha,
A ki szerette a világot,
És milliókért élni vágyott:
Ne féljen! Nem hal meg soha:

Csillagról új csillagra tör,
S egy szent erő szolgálatában
Bilincseket zúz össze bátran,
Burdit, emel, könnyet töröl.

A míg az ürben egy atom
Elnyomva él, jogért cselegve:
Megy végtelenből végtelenbe
Örök tettvágygyal, szabadon!

Ábrányi Emil.

Falusi élet télen.

„Azok a városi emberek!“ — ezt a fölkiáltójeles sóhajt minden falusi ember bizonyos méltatlankodó elkeseredéssel ejti ki. Hogy is ne, van rá okuk, hiszen ez csak felelet a városiak eme gunyos szokás — mondására: „a jó falusiak.“

A városi ember kimenekül falura ugy nyaranta, mikor a városban a meleg meglohasztja az aszfaltot s izzóvá változtatja a kövezetet. Ilyenkor azután minden szép és jó neki a falun. A por is tüdőgyógyító ir, a kanász hajnali túlkölése is idilli, az istálószag is illat és minden a mi zöld, pázsit. A kánikula multával azonban rögtön hűtlenné és háladatlaná lesz a falunüdült városi a faluhoz, a jó falusiakhoz. Hát még mikor a tél beköszönt s ő a hosszú esték unalma elől a színházba, a hangversenybe, vagy a bálterembe menekül, milyen gunyos sajnálkozással neveti el magát ilyenkor, ha eszébe jut esetleg: „mit is csinálnak most azok a jó falusiak?“

Persze a telivér városi ember, ha akarna se tudna erre a komikus kérdésre megfelelni. Engedtessek meg e sorok szerény írójának, ki a harminczhetedik bál megelivő elől falura menekült, elmondani azt, hogy hát voltaképen mit is csinálnak ilyenkor azok a jó falusiak.

*

Az erdő közel van, a fa igen olcsó dolog. Be van fütve a csinos falusilak minden szobája egészen kályhaszétrepedésig.

— Segit nekem a huszas.

— Contra.

— Recontra.

— Öcsém vigyázz a pagátodra.

A pipázóban az öreg urak tarokkozhatnak bodor füstfelhőket bocsátva trafiktagadó pipáik öbléből a légbe, melyet vágni vagy harapni lehet, de belélegzeni csak edzett falusi tüdő képes.

A parthie reggel megkezdődik már, de azért Gyuri bácsi, ki még — ha bár homályosan — az annódi inzurrekcióra is emlékezik, keményen lehordja azt az „uramöcsém“-et, ki este tizkor azt mondja, hogy hagyják abba már a játékot, mert őt már az idegessé teszi.

— Ilyen ez mai fiatalság, — pattog Gyuri bácsi, notabene az ideges „uramöcsém“ ha még fiatalság is, de éppen nem mai, — beszabadul abba az ördögös fővárosba, aztán ott hagyja haját, meg az egészségét és hazajön ruinának. Ah! biz uramöcsém, ruina vagy, még a tarokkot sem bírod. Én mikor olyan legény voltam mint te uramöcsém, két nap két éjjel elferbliztem egy ültőhelyembe. Akkor aztán fölkeltem és táncoltam még egyfolytában három éjtel két napot.

— De Gyuri bácsi ez talán már mégis sok egy kicsit?

— Beste lelke, nem hiszed? Még most is megteszem akárkikor. De aztán velem csinálod a dolgot te is, egészen végig, te . . . te, te kopasz ruina.

Az „uramöcsém“ megjed, hogy az ifju öreg állni talál szavának s szerényen elhallgat. Gyuri bácsi is megcsilapul lassankint s csak néha-néha morog egyet-egyet „ruina uramöcsém“-re.

— Segit nekem a huszas.

— Contra.

— Recontra.

— Öcsém vigyázz a pagátodra.

*

Az ebédlőben asztalterítésig s asztalszedésen túl a hölgyek durákoznak a főtisztelendő urral. Igen ártatlan s éppen nem hazard kártyajáték az a durák. A ki vesz, annak, ha férfi, főkötőt, ha nő, hálósipkát huznak a fejére — ez a dologban a szörnyen mulatságos.

Berkesné tensasszonynak folytonosan ott virít a fején a hálósipka, a mi őt igen elkeseríti, lévén azon hiszemből, hogy ez nagyon levon az ő tekintélyéből úgy a főtisztelendő ur, valamint a két házi kisasszony előtt is. Végre rájön a dolog nyitjára s földhöz vágva kártyáit, elpergi a bünlajstromot.

A lányok csálnak, a főtisztelendő ur is csal; ő hamiskártyásokkal nem játszik.

A főtisztelendő ur ájtatosan tagadja a dolgot, azt állítván, hogy az meg nem egyeznik lelkipásztori jellemével.

— Ugyan csak ne tagadja, láttam paklizott a Sáriver az asztal alatt, Margit meg egy helyett négyet tett be.

— Ez már mégis nagy lelketlenség tőled; nem igaz, én nem négyet tettem le, csak háromat.

A főtisztelendő ur kijelenti, hogy ő mély megbánást érez, s kész elülni Sári kisasszony mellől, nehogy továbbra is gyanuba vegyék. Oda is ül Berkesné tensasszony mellé s most már azzal pakliz az asztal alatt, azonban Berkesné tensasszony a két hamis lány különféle szemhunyorgatásából megérti azok szándékát és segíti bemártani a főtisztelendő urat, a mi teljesen sikerül is.

*

A rektor ur szerény alázattal bekopogtat s hozza a falubeli legfrissebb híreket. Ő a falu élő hirlapja.

Ujságolja tisztelettel, hogy megérkezett a vármegye a szomorú Karajos-Tarajos ügyben vizsgálatot tartani. A rektor ur tudvalevőleg more patrio minden hatóságot, a zsandártól kezdve a törvényszéki elnökig vármegyének tart.

És mi is az a Karajos-Tarajos, dolog, azt is elmondja a rektor ur.

Karajosék meg Tarajosékszomszédok. Tarajosék egy disznóval többet öltek, mint Karajosék. Karajosné, ezt a ke-

ritésen körösztüll fölhányta Tarajosnének. Ezen Tarajosné elkeseredett s lecsufította Karajosné, de nagyon. Karajosné elpanaszzkodott az urának. Karajos Tarajossal a korcsmában meghányta vetette a dolgot s még hazafelé is hányták vetették, pedig akkor már nagyon bevalának rugva. Karajos végül azzal akart elbucsuzni Tarajostól, hogy „mégis csak több disznót öltünk egygyel mint kendtek“ a mire a humorisztikus Tarajos azt, mondta, hogy „no hát öljünk mi is még egyet“ s úgy kólintotta fejbe Karajos szomszédot egy keze ügyébe esett rudderrel, hogy az menten szörnyet halálózva vala. (Nem a rud, de Karajos.)

Ez ügyben járt most itt a „vármegye“, mely mikor óriási bundákba, botosokba és karmantyukba burkolva elrobog az ablak alatt, félbeszakad a tarokk és durák s ki-ki szent borzalommal rohan az ablakhoz, hogy egy percig láthassa a kérlelhetlen igazságszolgáltatás bundás férfainak hidegtől pirosuló orrát.

A gróf ur titkára hercegi szelebu-diasággal ront be a hölgyek közé.

— Nagysádkám, nagysádkám, ki csókol meg, pompás jó hírt hozok.

— Meg?!

— Én . . .?!

— Ged?!

— Fe?!

— Óh igen, az én befolyásom, hiába, mindent kiviszek nála. Jó fiu, igen jó fiu, megígérte, hogy ő is fog néha velünk korcsolyázni.

— Lehetetlen!

— Minő kegyes!

Uj fordulat a falu haute volée-jának életében. A gróf birkauszatója befagyott s a gróf rendelkezésére bocsátja azt a korcsolya sport kedvelőinek.

A jégen mindenki ott van, néha maga a gróf is. Nem nagyon szép, nem nagyon szellemes, no de nem is büszke. Izabella kisasszonynak olyan nyájasan mond este ötkor „jó reggelt“, hogy Izabella kisasszony gardeirozó mamája többször elégedetten hangsúlyozza, hogy a gróf nőtlen.

És az a titkár, ah! Minden hölgynek tud valami szépet mondani. Az egyik a korcsolyázó Diana, a másik a merész Zrínyi Ilona a harmadik a tovasikló Sába királynője, — a mi mind igen szép mondás, bár a hasonlatokban használt hölgyekről eddig nincs bebizonyítva, hogy a korcsolyázást sport-szerűleg üzték volna.

Hiába, a mi szép az szép, s a szellemes titkár urnak bókjaiért még azt az impertinens élcet is megbocsátják, hogy ő nyáron a báránycáké, télen a libácskáké.

Mindenki boldog, csak a főtisztelendő ur nem az, ki a parton toporzékol, kapkodja lábát, lehelgeti markát, epedve ama pillanat után, mikor a jég sportot újból a duráksport váltja fel. Rá is fogják a szegényre, — a titkár

ur sugalmazása után, — hogy minden reggel misét mond a jégolvadásért, a miért aztán ő még a szokottnál is nagyobb megvetéssel nézi végig a szellemes titkárt, kiből hölgyek körül veszedelmes versenytársat lát.

No de végre is leoldják a korecsolyákat s újra a tarokk meg a durák járja.

- Segit nekem a huszas.
 - Contra.
 - Recontra.
 - Vigyázz öcsém a pagátodra.
- Igy mulatnak télen a „jó falusiak.“

Andronikus.

A grófnő Melanie.

Nagyon kedves kis kóristanő a . . . igen, a párisi Variété színházban. Fia-tal is, szép is, nem csoda tehát, hogy heves mozgásba hozta egy dús gazdag bankár nyalka fiát. A bankár ifju, még nagyon fiatal lévén, nem rendelkezett annyi pénzzel, hogy a kis Melanie kül-városi lakása helyett, ennek az ő szépségéhez méltó termeket rendeztesse be. De ha kevés volt a pénze, annál nagyobb vala a szerelme és — Melanie szíve sem volt köből. Szóval szerették egymást, boldogok voltak.

Ez nagyon rendjén lett volna, ha véletlenül egy nem kevésbé ismert gróf a proscénium páholyból szintén észre nem veszi a kis Melaniet. Ha csak észrevette volna! De még meg is tetszett neki, a minék az által adott kifejezést, hogy egy gyémántokkal du-san kirakott ékszer küldött a szép kóristanőnek. Az ékszer nagy benyomást tett Melaniera.

Még aznap este biztosítá a grófot forró szerelméről és másnap Melanie már „kis grófnő“ volt, a mely czimhez méltóan, a külvárosi szegényes szobá-ból a gróf által a legpazarabb elengan-cziával berendezett termekbe vonult be. A gróf még az nap este meglátogatta. Csak azért, hogy megkérdezze tőle, mint érzi magát új lakásában. Melanie el volt ragadtatva. Természetesen a gróf is. Ugy 11 óra tájban arra kérte a grófot Melanie, távoznék most, nem akarja magát a házmester gunyának kitenni. A gróf udvarias; távozik. Ut-közben azonban gyanu támadt a nemes grófbán, vajon hű marad-e Melanie? Gyorsan határozott és visszahajtatott Melanie lakására.

Pár pillanat mulva már ott volt. A házmester kinyitja a kaput, a gróf fel-rohan a lépcsőkön az imádott lakásába. A szobaciczus — mint minden franczia erkölcsi drámában — zavarban van. A gróf borzasztót sejt, gyorsan benyit a bondoirba és — meglátja a bankár ifjut Melanie lábainál . . .

A gróf szótlanul elhagyja Melanie lakását, de alant, a kapu előtt megállt.

Hideg, erős éjszaka volt. De a grófot nem rettentí a rossz idő, és hogy ne unja magát, egy vastag bottal — a vastag botok most divatosak — a le-gőben vagdalódzott.

Percz percz után, óra óra után mu-lik. A bankár ifju még mindig fönt van. A gróf még mindig vár. Melanie laká-sán nagy a kétségbeesés. Az ifju jaj-gat, hogy megindítaná a kösziklát. De nincs segítség, nincs menekvés. Végre — reggel 8 órakor — kinyilik egy első emeleti ablak és az ifju hangosan kiáltja az utcára: „Policzaj! Policzaj!“ Két konstábler . . . azaz sergens de ville bámulatos módon meghallja a se-gélykiáltást s ezek védelme alatt hagyja el Melanie lakását . . .

Három órával később a gróf ismét ott van a lakás előtt, vele jött egy butorszállító kocszi is. Melanie alszik A gróf felkölti és most következett egy jelenet, mint Risler harmadik felvoná-sában.

A lakás egy negyed óra mulva kiü-rült és Melanie kicsöppent a grófságból.

Most ismét a külvárosi szegénylakásban rejtegeti forró szerelmét . . .

Szegény Melanie!

Boldog karácsonyünnepet!

A sirókért, a szenvedőkért
Fáradt szemem könnyel telik,
Szívembe küldi jajgatását,
Fájó panaszát mindenik.
Megreszket ajkam . . . Halk fohásza
Keresi titkon az eget:
Hozz, oh világnak Messiása,
Boldog karácsonyünnepet!

Vad lázban égő emberelme
Eseng a megnyugvás után;
Lelkén sötét emlékek átka
Viharzik át az éjszakán . . .
Ah, sirja már régen megőva —
Pihenni térne! . . . Nem lehet! . . .
Hozz rá, világnak Messiása,
Boldog karácsonyünnepet!

Kit küzdelembe hitt a végzet
S a nagy tusában elbukott;
Kit bősé igézet üldöz egyre
És nincs egy percze sem nyugodt:
Epedve vár vigasztalásra,
Lelkén ringatja képedet . . .
Hozz rá, világnak Messiása,
Boldog karácsonyünnepet!

Megreszket ajkam . . . Gyászos emlék
Száll átsuhanva lelkemem —
Ma már futó felhő, de egykor
Minden paránya fájt nekem!
Es azt is — azt is megbocsátva,
Takargatom a sebhelyet . . .
Hozz rá, világnak Messiása,
Boldog karácsonyünnepet!

Oh, millióknak szenvedése
Egy, egy imába olvad át;
Vén Simeonok serge várja
A megváltásnak hajnalát;
Megtört anyák . . . bus özvegy . . . árva . . .
Hajótörött — kétségbeesett . . .
Hozz rá, világnak Messiása,
Boldog karácsonyünnepet!

És hallga! ott a messzégben
Láncz esördülése sir felém:
Igába görnyedt népek ajkán
A végvonaglást látom én!

Oh jöjj! s ha lelsz még rab hazára
Es látsz hanyatló nemzetet,
Hozz rá, világnak Messiása,
Boldog karácsonyünnepet!

Szabó Jenő.

Nagy Szerelmem.

Szegény fejem, mit is vivódom,
Hogy honnan e nagy nagy fájdalom.
Hisz tudhatnád te azt nagyon jól,
Mi voltaképp az én bajom.

Hogy nem tudok szeretni lanyhán,
Csak szertelen, szörnyen, nagyon.
Ugy ég a vérem mint a kátrány
A tengeren törött hajón.

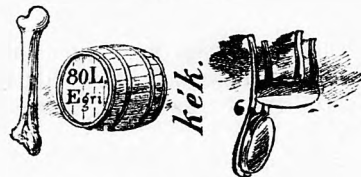
Mint a salétromos rakéta
Mely égbe vágyva sutorog.
Erőködését mosolyogva
Nézik le fényes csillagok.

A kiket meg se közelíthet,
S még le se ért, elég a láng . . .
Elveszve üdve az egeknek
S a földi kéjnek egyaránt! . . .

Vajda János.

FEJTÖRŐ

Képtalány.

S Z Á M R E J T V É N Y.

SZÁSZ GYULÁTÓL.

- 7, 31, 18, 21, 63, 92, 71, 81, Egy világhírű tragédia fosze-
18, 65, 76, 51, 5, 16. replője.
3, 9, 48, 19, 25, 72, 99, 54,
75, 2, 37, 19, 94.
10, 42, 77, 8, 82, 97, 23,
73, 24, 13, 49.
103, 86, 91, 50, 104. Csillagképlet.
87, 64, 85, 69, 84, 85, 58, 4. Erdei növény.
16, 38, 22, 88, 39, 23, 18, 59,
66, 86, 61, 21, 83, 1, 45,
34, 28.
36, 102, 5, 32, 90. Növényekről mondjuk.
50, 43, 44, 56, 26, 70, 78. Női név.
35, 17, 6, 88, 19, 15, 92, 91. Külföldön élő magyar mű-
vész.
27, 33, 40, 53, 45. Férfi név.
62, 24, 89, 47, 100, 10, 96,
60, 15.
79, 80, 98, 20, 57, 101. Hasznos ásvány.
55, 46, 30. Csemege.
11, 12, 4, 41. Testünk egy része.
87, 74, 37. Ez mérhetetlen.
52, 68, 102, 93. Egy szívárnak a neve.
95, 29, 43, 28. Műző a sakkjátékban.
14. Egy magánhangzó.
1—104. Goethe egy művének befeje-
zése.

A mult számban közölt talányok megfejtése:

A képtalány:

Hires város az alföldön Kecskemét.

A koczkarejtvény:

Alas—Léda—Adél—Salz. . .